

فصل دوم - منابع و مواد آموزشی

تعریف وسایل آموزشی: وسایل آموزشی به کلیه تجهیزات و امکاناتی اطلاق می شود که می توانند در محیط آموزشی شرایطی را به وجود آورند که در آن شرایط، یادگیری سریعتر، آسانتر، بهتر، بادوام تر و موثرتر صورت بگیرد.

در هر مرحله از آموزش، یک شخص به عنوان معلم باید تدریس کند، فرد یا افرادی باید در نقش شاگرد مورد آموزش قرار بگیرند و موضوعی هم به عنوان پیام آموزشی در میان باشد تا عمل تدریس تحقق پیدا کند.

در صورت نبود یکی از این سه عامل اصولاً تدریس انجام نمی گیرد. اما عامل دیگری نیز به عنوان راه یا وسیله باید در اختیار باشد تا برقراری ارتباط بین دو عامل اول و دوم و در نتیجه فهم عامل سوم را ممکن سازد.

بنابراین وسایل آموزشی فقط فیلم، اسلاید و کامپیوتر و ... نیست، بلکه وسیله آموزشی هر حامل و طریقی است که به وسیله آن شاگرد از پل ارتباطی می گذرد. پس هیچ معلمی نمی تواند خود را کاملاً از وسایل آموزشی بی نیاز بداند.

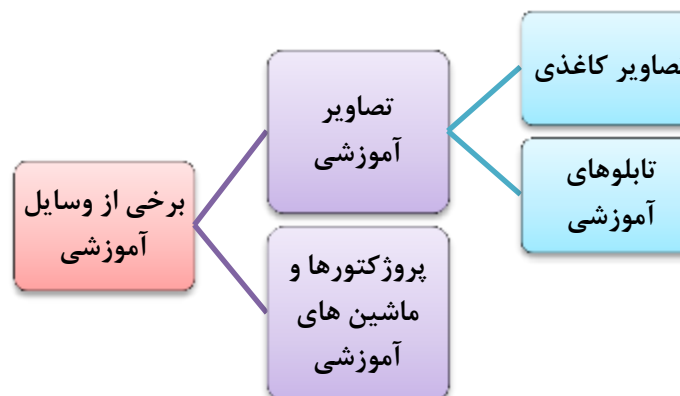
مواد آموزشی از عناصر اصلی فرایند یاددهی-یادگیری به شمار می روند. بدون مواد آموزشی، امکان تبادل تجربه بین معلم و فراگیرنده ضعیف تر است.

نقش وسایل آموزشی در فرایند آموزش و یادگیری:

- ۱- اساس قابل لمسی برای تفکر و ساختن مفاهیم فراهم می کنند و در نتیجه، سبب می شوند شاگردان کمتر به مفاهیم انتزاعی متوسل شوند.
- ۲- سبب ایجاد علاقه در امر یادگیری دانش آموزان می شوند و توجه آنان را به موضوع آموزشی معطوف می سازند.
- ۳- پایه های لازم را برای یادگیری تدریجی و تکمیلی فراهم می سازند و آن را دائمی می کنند.
- ۴- تجارب واقعی و حقیقی را در اختیار شاگردان قرار می دهند و در نتیجه، موجب فعالیت بیشتر می شوند.
- ۵- پیوستگی افکار را در فرایند یادگیری فراهم می کنند.
- ۶- معنا و مفاهیم آموزشی را سریعتر و صریحتر منتقل می کنند.
- ۷- تجاربی را در اختیار شاگردان قرار می دهند که کسب آنها از راه های دیگر چندان امکان پذیر نیست و در نتیجه، به تکامل و افزایش عمق و میزان یادگیری می انجامند.

معرفی تعدادی از وسایل آموزشی:

تصاویر آموزشی: تصاویر کاغذی- تابلوهای آموزشی

تصاویر کاغذی: تصاویر کاغذی ارزانتترین و در عین حال متداولترین وسیله آموزشی است. این وسیله از دیرباز به عنوان یکی از موثرترین وسایل آموزشی مورد استفاده معلمان قرار می گیرد. حتی کشورهایی که دارای وسایل آموزشی پیچیده هستند هم خود را از آن بی نیاز نمی دانند.

مزایا: به یادآوردن تجارب گذشته، کمک به مطالعه جزئیات، فراهم آوردن زمینه مناسب برای مقایسه دو پدیده، ایجاد تجارب جدید و ...

از وسایل آموزشی دیگری که به صورت تصویر می توان از آن استفاده کرد نقشه، جدول، پوستر و نمودار است.

برخی از ویژگی های یک وسیله آموزشی مناسب:

وسایلی که انتخاب می شوند باید علاوه بر ارائه و انتقال مطالب و مفاهیم جدید، در صورت لزوم، امکان تکرار فراگرفته های گذشته را فراهم آورند و توجه و علاقه شاگردان را نسبت به موضوع آموزش جلب کنند و این توجه را تا پایان فعالیت آموزشی حفظ نمایند.

علاوه بر این کیفیت یادگیری را افزایش دهند و شاگردان را به پاسخگویی و ابراز واکنش تشویق کنند.

مواد و ابزارهای آموزشی همواره در حال تغییر و دگرگونی هستند و به اصطلاح "روزآمد" می شوند. معلمان خلاق و فکور علاوه بر استفاده از ابزارهای آموزشی به روز و جدید، ابزار سازی و ابزار آفرینی می کنند.

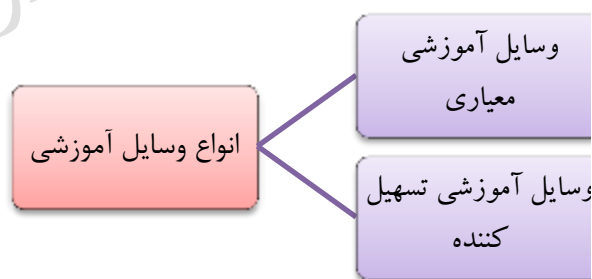
برای این معلمان وسایل ساده ای مانند کاغذ، پارچه، رنگ، گل و گیاه و برگ و ... همان اعتبار را برای ابزار بودن دارند که وسایلی مانند کامپیوتر و ویدئوپروژکتور و ...

شرایط و امکانات اجرا:

مهمترین عواملی که در اجراپذیری وسایل آموزشی تاثیر می گذارند عبارتند از:

- ۱- تعداد فراگیران: وسایل انتخاب شده باید متناسب با تعداد فراگیران باشد.
- ۲- وضعیت و اندازه کلاس: وسیله مورد نظر باید قابل استفاده در وضعیت موجود کلاس باشد.
- ۳- زمان لازم: وسیله انتخاب شده باید متناسب با زمان تدریس باشد.
- ۴- در دسترس بودن: وسیله انتخاب شده باید در دسترس باشد.
- ۵- اقتصادی بودن: وسیله باید از نظر اقتصادی مقرون به صرفه باشد.

انواع وسایل آموزشی:

وسایل معیاری وسیله هایی هستند که از فراگیر خواسته می شود برای نشان دادن کارایی آموخته هایش، آنها را شرح دهد، تفسیر کند، دوباره بسازد یا مشخص کند.

مثل تایپ با کامپیوتر و یا باز و بسته کردن موتور در رشته های فنی.

وسایل آموزشی تسهیل کننده به دانش آموز برای درک بهتر موضوع یا اطلاع بیشتر از پدیده مورد نظر کمک می کند و از دانش آموزان خواسته نمی شود که آن را دوباره بسازند یا تفسیر کنند. رسانه های تسهیل کننده در ضمن یادگیری، از محیط آموزشی خارج می شوند اما حضور رسانه های معیاری تا انتهای آموزش، الزامی است.

برخی نکات برای تولید مواد آموزشی:

- جذابیت شکلی و ظاهری
- خلاقیت و نوآوری
- رعایت قواعد و دستور زبان
- سهولت به کار گیری
- صحت و دقت علمی
- تناسب محتوا و روش های ارائه آموزش با اهداف و استانداردهای آموزشی
- رعایت و ترویج ارزش های دینی، فرهنگی و اجتماعی
- متناسب با ویژگی ها و نیازهای مخاطبان
- به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان و فناوری
- سادگی و روانی محتوا
- ساماندهی مناسب محتوا
- اثربخشی و کارایی و صرفه اقتصادی.